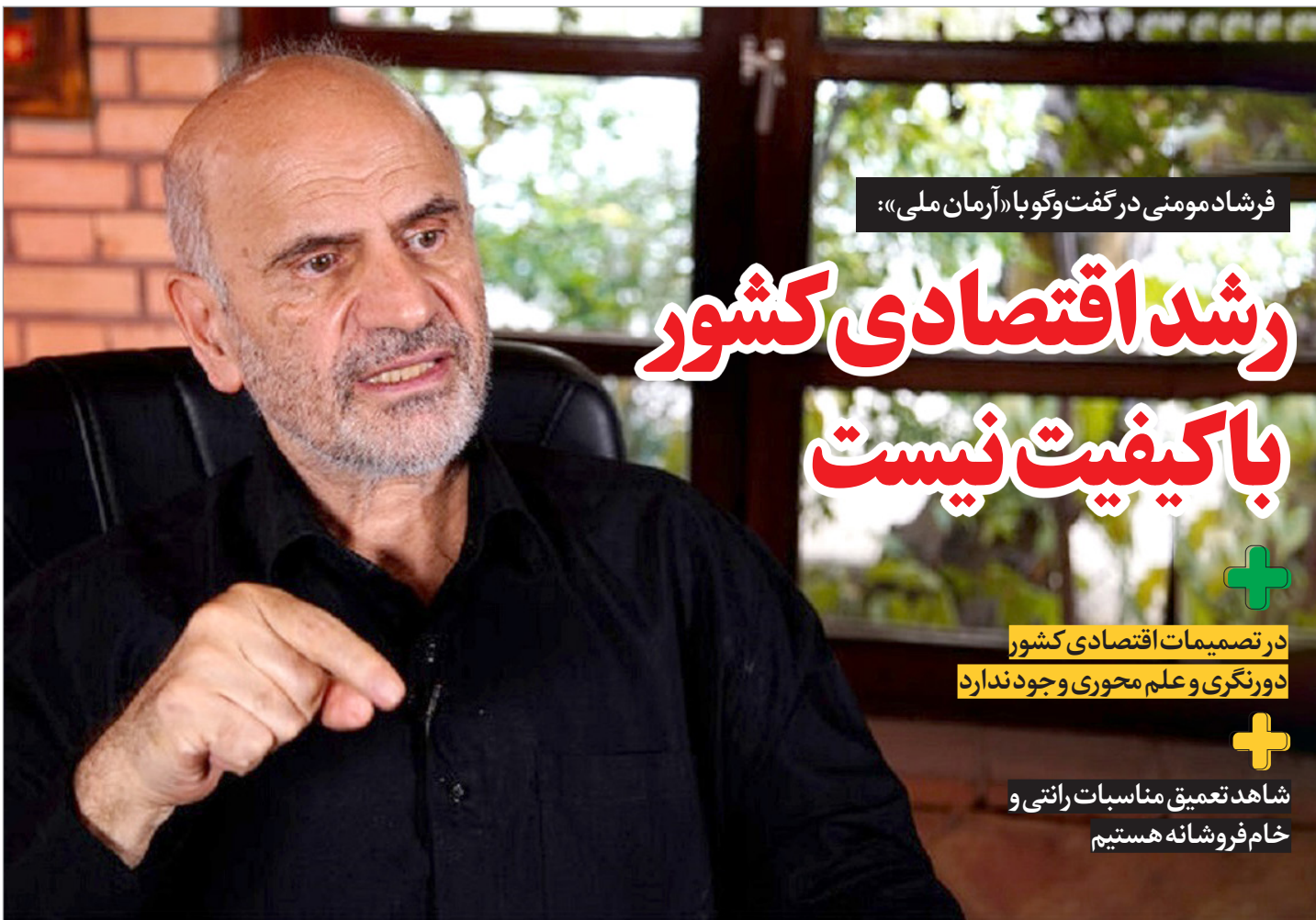

نگره

سناریوهای احتمالی پاسخ

اسرائیل کدامند؟

مقام‌های اسرائیل می‌گویند که رویارویی با تهران پایان نیافته است و «برای هر سناریویی» آماده هستند رادیو اسرائیل هم در گزارشی اعلام کرده است که نتانیاهو به اعضای هم‌حزبی کابینه خود اعلام کرده که پاسخ به ایران با درایت صورت خواهد گرفت. باخ و گالات، و وزیر دفاع اسرائیل هم در پیامی ویدئویی گفته که اسرائیل توانست پهبادها و موشک‌های ایران را مهار کند؛ اما این رویارویی «هنوز پایان نیافته است. از سوی دیگر کانال ۱۲ اسرائیل نیز در گزارشی اعلام کرد که مقامات سیاسی و امنیتی این کشور تصمیم گرفته‌اند که به حمله ایران پاسخی «قاطع و شفاف» بدهند. تایمز اسرائیل اما گفته کابینه جنگ اسرائیل موافق حمله متقابل به ایران است؛ اما در میان اعضای آن اختلاف نظرهایی بر سر زمان و چگونگی آن وجود دارد. اما آمریکا به پاسخی دیپلماتیک به حملات ایران فکر می‌کند. جایی که جو بایدن، رئیس‌جمهور آمریکا، پیش از میزبانی نشست سران گروه هفت در واشنگتن، با اعضای شورای امنیت ملی کشورش در «اتاق وضعیت» کاخ سفید دیدار کرد. این در حالی است که نظرسنجی‌ها در اسرائیل نشان می‌دهد که محبوبیت نتانیاهو در پایین‌ترین سطح بحرانی قرار گرفته است. ناظران سیاسی معتقدند حمله غافلگیرانه حماس در ۷ اکتبر به شدت به جایگاه او آسیب رساند. چه آنکه در ماه‌های منتهی به اکتبر، ناراضی‌های عمومی از نتانیاهو پس از آن افزایش یافت که دولت راست افراطی او تلاش کرد تا تغییراتی را اعمال کند که قوه قضائیه مستقل اسرائیل را از بین ببرد. در ماه‌های پس از ۷ اکتبر، اعتراضات علیه مدیریت جنگ غزه هم افزایش یافته است، زیرا افکار عمومی در اسرائیل معتقدند که او کمتر علاقه‌مند به آزادی اسرای باقی‌مانده از اسرائیل در این حمله است. اعتراضات، علاوه بر تورم، به نظراتش علیه او و حکومت او تبدیل شده است. نتانیاهو تلاش کرده است تا زمین‌های از دست رفته را دوباره به دست آورد و هر فرصتی برای قرارداد خود در خط مقدم افزایش ملی‌گرایی استفاده می‌کند که باعث می‌شود بسیاری از مردم اسرائیل تمایلی به درخواست پایان دادن به جنگ نداشته باشند. حمله به سفارت ایران در غزه که پاسخ نظامی ایران را به دنبال داشت به انگیزه‌ای برای نتانیاهو تبدیل شده تا احساسات ملی‌گرایانه در این کشور را تقویت کند. چه آنکه بعد از حمله ایران به اسرائیل، حالا همه منتظر واکنش اسرائیل هستند؛ واکنشی که برای تنش فرایند میان دو کشور اهمیت بسیار بالایی دارد و ابعاد و چگونگی ادامه تنش به آن وابسته است. کارشناسان سیاسی معتقدند محتمل‌ترین سناریو برای پاسخ نظامی اسرائیل به ایران، آن خواهد بود که بدون حمله مستقیم به خاک ایران، تنش را در سطحی کنترل شده حفظ کند. در این گزینه هواپیماها وارد خاک ایران نشده و شلیک موشک‌ها از خارج از خاک ایران و بر روی نوار مرزی به مناطق حساس نظامی در استان‌های مرزی صورت خواهد گرفت. برای اجرای این سناریو اب‌های آزاد در جنوب ایران، مرز سوریه و عراق بهترین گزینه از سوی کارشناسان غربی پیش‌بینی شده‌اند. البته این احتمال نیز مطرح است که اسرائیل فراتر از محل‌هایی که موشک‌ها از آن‌ها شلیک شده به منافع ایران در منطقه حمله کند. اسرائیل همچنین ممکن است به خاک ایران حمله کند؛ اما این حمله را به محل‌هایی که موشک‌ها و پهباد‌های ایرانی از آنها به سوی اسرائیل روانه شده‌اند، محدود کند. در همین حال علی باقری معاون سیاسی وزارت خارجه جمهوری اسلامی درباره واکنش احتمالی اسرائیل گفته «این بار ۱۲ روز مهلت نخواهند داشت. پاسخی که دریافت خواهند کرد به روز و ساعت نخواهد کشید و ظرف چند ثانیه اتفاق خواهد افتاد» پیش از او نیز سرلشکر محمدباقری، رئیس ستاد کل نیروهای مسلح کشورمان نیز درباره با حمله شامگاه شبه جمهوری اسلامی ایران به اسرائیل گفت: «از طریق سفارت سوتیس به آمریکا پیام دادیم که اگر با اسرائیل در اقدامات احتمالی بعدی‌شان مشارکتی کند پایگاه‌هایشان در منطقه هیچ امنیتی نخواهد داشت و با آن نیز برخورد خواهیم کرد.» تنش‌ها به حدی شدت یافته است که هرگونه عملیات نظامی اسرائیل علیه ایران از ظرفیت لازم برای گسترش جنگ در منطقه برخوردار است. موضوعی نتانیاهو از آن استقبال می‌کند. در چنین شرایطی کارشناسان سیاسی تاکید می‌کنند سناریو خوشبینانه برای پایان این تنش، پاسخ لحظه‌ای ایران به حمله و «دفاع فاعلانه» در برابر حملات خواهد بود.

فرشاد مومنی در گفت‌وگو با «آرمان ملی»:

رشد اقتصادی کشور با کیفیت نیست

در تصمیمات اقتصادی کشور

دورنگری و علم محوری وجود ندارد

شاهد تعمیق مناسبات رانتی و

خام‌فروشانه هستیم

آرمان ملی- احسان انصاری: دولت مدام از رشد اقتصادی و بهبود وضعیت اقتصادی می‌گوید. این در حالی است که در واقعیت اتفاقی که در سفره مردم رخ داده بدتر شدن وضعیت اقتصادی بوده است. از سوی دیگر دولت هنوز نتوانسته وعده‌های اقتصادی به مردم داده را محقق کند. اما با ارائه آمار و ارقام تلاش می‌کند افکار عمومی را در این زمینه اقناع کند. «آرمان ملی» برای تحلیل و بررسی این موضوع و چشم‌انداز پیش روی اقتصاد در سال جاری با دکتر فرشاد مومنی گفت‌وگو کرده است. مومنی معتقد است: دغدغه اصلی در جمع‌هایی که نگاه‌های کوتاه‌نگرانه مسلط خرد دارند، این است که می‌پرسند نرخ تورم و نرخ بهره و ارز چه می‌شود، در حالی که در تحلیل‌های سطح توسعه اینها برای سرنوشت‌سازی کشور معلول هستند. با کمال تاسف شاهد هستیم که در سطوح تصمیم‌گیری‌های کلیدی و اساسی کشور، رویه‌هایی مشاهده می‌شود که نسبتی با دورنگری، توسعه و علم محوری ندارد. مشاهده تلاش‌های دولتمردان برای ارائه چشم‌انداز امیدوارکننده از اقتصاد ایران در سال جدید، نفوذ رویه‌های کوتاه‌نگرانه را نشان می‌دهد. آقای رئیس‌جمهور، تخصص علمی در حیطه اقتصاد ندارند. ایشان می‌توانند در قله حسن نیت باشند، اما در عین حال مطالبی به نام ایشان منتشر می‌شود که از هیچ نظر، هیچ نوع برازندگی ندارد.» در ادامه حاصل این گفت‌وگو را می‌خوانید.

▶ **باتوجه به اتفاقاتی که در هفته‌های اخیر در اقتصاد کشور رخ داد چه چشم‌اندازی برای سال جاری در وضعیت اقتصادی مردم متصور هستید؟**

در ارائه چشم‌انداز برای سال جاری رویه‌های کوتاه‌نگرانه این است که به روند‌های ضد توسعه‌ای و نگران‌کننده‌ای که در کشورمان وجود دارد تن دهیم. در واقع با توصیه‌های سطح خرد، مخاطبانمان را به عنصری فعال برای دامن زدن به تب‌کوتاه‌نگری تبدیل می‌کنیم که در چارچوب مناسبات رانتی، این کوتاه‌نگری با رفتارهای مبتنی بر حداکثرسازی منافع فردی و آسیب به نفع جمعی پیوند برقرار می‌کند. در چنین شرایطی برخی از سر غفلت و فقدان بینش و نگرش توسعه‌ای، افراد را دعوت می‌کنند که بر حسب نرخ بازده فعالیت‌های سودآورانه، از میان آنها گزینه‌ای را انتخاب کنند. این اقدام، مانند ریختن نفت و بنزین روی آتش بحران‌های خانمان‌سوزی است که از درون آن، فقر، فساد در بلندمدت ظاهر می‌شود. باید به سهم خود کمک کنیم و به همه مخاطبان خود، به ویژه مخاطبان در ساختار قدرت و رسانه‌هایی که هنوز منافع ملی را به منافع بانندی، رانتی و کوتاه‌نگرانه ترجیح می‌دهند بگوییم، یا توصیه‌هایمان مبتنی بر سطح توسعه باشد، یا اینکه در این آشفته بازار به این بساط دامن نزنیم. اگر نمی‌توانیم جامعه‌مان را به سمت توسعه هدایت کنیم، حداقل این است که باسکوت‌مان نقش آفرینی کنیم تا اوضاع از آنچه اکنون ایجاد شده، بدتر نشود. در ادبیات توسعه، عنصر گوهری برای نجات کشور را تلاش فراگیر و همگانی برای همراستا کردن منافع فردی و جمعی می‌دانند و گفته می‌شود به اعتبار تقدم وجه نهادی نسبت به وجه فردی، باید در رویکردهای آینده‌نگرانه، کمک کنیم اصلاح‌نهادی سطح توسعه در اولویت قرار گیرد و تنها در آن شرایط است که افراد در مسیر جست‌وجوی نفع شخصی خود، حداقل کاری خلاف منافع ملی انجام نمی‌دهند. اگر ظرفیت‌ها و کیفیت نهادی ما ارتقا یابد، افراد مغایرتی نمی‌بینند که هم منافع شخصی خود را با استانداردهای سطح توسعه حداکثر کنند و هم این امکان فراهم شود که جامعه هم از آن تلاش‌ها نفع ببرد.

▶ **آیا دولت درگیر روزمرگی در اقتصاد و معیشت مردم شده واز توسعه غفلت کرده است؟**

دغدغه اصلی در جمع‌هایی که نگاه‌های کوتاه‌نگرانه مسلط خرد دارند، این است که می‌پرسند نرخ تورم و نرخ بهره و ارز چه می‌شود، در حالی که در تحلیل‌های سطح توسعه اینها برای سرنوشت‌سازی کشور معلول هستند. با کمال تاسف شاهد هستیم که در سطوح تصمیم‌گیری‌های کلیدی و اساسی کشور، رویه‌هایی مشاهده می‌شود که نسبتی با دورنگری، توسعه و علم محوری ندارد. مشاهده تلاش‌های دولتمردان برای ارائه چشم‌انداز امیدوارکننده از اقتصاد ایران در سال جدید، نفوذ رویه‌های کوتاه‌نگرانه را نشان می‌دهد. آقای رئیس‌جمهور، تخصص علمی در حیطه اقتصاد ندارند. ایشان می‌توانند در قله حسن نیت باشند، اما در عین حال مطالبی به نام ایشان منتشر می‌شود که از هیچ نظر، هیچ نوع برازندگی ندارد.» در ادامه حاصل این گفت‌وگو را می‌خوانید.

▶ **دغدغه اصلی در جمع‌هایی که نگاه‌های کوتاه‌نگرانه مسلط توسعه می‌پرسند نرخ تورم و نرخ بهره و ارز چه می‌شود، در حالی که در تحلیل‌های سطح توسعه اینها برای سرنوشت‌سازی کشور معلول هستند. با کمال تاسف شاهد هستیم که در سطوح تصمیم‌گیری‌های کلیدی و اساسی کشور، رویه‌هایی مشاهده می‌شود که نسبتی با دورنگری، توسعه، علم محوری ندارد**

در ادبیات توسعه، عنصر گوهری برای نجات کشور را تلاش فراگیر و همگانی برای همراستا کردن منافع فردی و جمعی می‌دانند و گفته می‌شود به اعتبار تقدم وجوه نهادی نسبت به وجوه فردی، باید در رویکردهای آینده‌نگرانه، کمک کنیم اصلاح‌نهادی سطح توسعه در اولویت قرار گیرد و تنها در آن شرایط است که افراد در مسیر جست‌وجوی نفع شخصی خود، حداقل کاری خلاف منافع ملی انجام نمی‌دهند

قبیل رقم می‌خورد. در صفحه اول همین گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس آمده که در همین دوره یک ساله، شاخص تولید خودرو و قطعات کاهش ۴.۱۶ درصدی را تجربه کرد و فروش هم کاهش ۱۱.۲ درصدی را نشان داده است. اگر وارد تحلیل این آمار شویم، شرایط ضد توسعه‌ای و منطبق با منافع مافیاهادر این بستر نهادی که دولت‌ها هم به سهم خود در آن نقش دارد، بهتر آشکار می‌شود. این گزارش مرکز پژوهش‌ها، نشان می‌دهد به موازات ضرباتی که بخش‌های مولد صنعتی در اقتصاد ایران تجربه می‌کنند، ما شاهد تعمیق مناسبات رانتی و خام‌فروشانه هم هستیم. در دوره‌ای که تولید به این شکل افت کرده، رشته فعالیت‌های رانتی- معدنی، مانند فعالیت‌های شیمیایی به جز دارو- که در دارو هم جای تاملات بسیاری وجود دارد- رشد ۶.۱۰ درصدی در تولید و رشد ۳.۰ درصدی در فروش را داشته‌اند، اما همزمان با آن، شاخص تولید شرکت‌های معدنی بورسی رشد ۳.۵۹ درصدی را تجربه کرده است. این ارقام از ۱۰ زاویه‌های نشان می‌دهد که سخنگوی اقتصادی دولت با توجه بایسته به معنای رشد با کیفیت ندارند با آنچنان دلشان برای ایجاد امید در دل مخاطبان می‌تپد که حاضرند بدیهی‌ترین واقعیت‌ها را هم نادیده بگیرند.

▶ **امروز افکار عمومی جامعه به دنبال پاسخ این سوال هستند که بی‌ثباتی اقتصادی و نوسان بازار ارز تا چه زمانی ادامه خواهد داشت؟**

در سال ۱۴۰۰ عملکرد نامناسب دولت اولین و نامناسب‌ترین عنصر در عناصر شکل دهنده احساس ناامنی برای سرمایه‌گذاری تولیدی بوده است. دومین عاملی که در سال ۱۴۰۰ احساس ناامنی القا کرده بی‌ثباتی اقتصادی کلان و سومین عامل عملکرد نامناسب دولت در زمینه شفافیت و سلامت اداری بوده است. در حالی که این سه عامل در ۱۴۰۰، بدترین عوامل بوده، در سال ۱۴۰۱ رتبه اول در این زمینه همچنان «عملکرد نامناسب دولت» عنوان شده و «بحران در تعریف و تضمین امنیت حقوق مالکیت» تبدیل به رتبه دوم شده که نشان می‌دهد دولت باید فضا را برای سرمایه‌گذاران تولیدی اصلاح کند. اینکه خودتان مرتب از خودتان تعریف می‌کنید، را حمل بر صحت می‌کنیم و می‌گوییم انشا... می‌خواهد رویه مردم از بین نرود، اما باید بدانید رویه مردم زمانی خیلی شدید از بین می‌رود که احساس کنند این حرف‌ها با واقعیت‌های اقتصادی همخوانی ندارد. از زمانی که این دولت روی کار آمده همواره حرفشان وارد کردن شوک به قیمت‌های کلیدی بوده است. گزارش‌های رسمی می‌گوید به طور متوسط نرخ بهره برای تولیدکننده‌های ایران حدود ۵ برابر بهای تمام شده پول برای تولیدکنندگان دنیا است. شما آیا با این ارقام چشم‌انداز امیدبخش‌تر ایجاد کرده‌اید. اینکه به گواه گزارش‌های رسمی و بین‌المللی فساد اداری افزایش پیدا کرده و هم نابرابری‌های شکنندگی آور و سقوط کیفیت محیط زیست رشد کرده است، جای چنین ادعاهایی را باقی می‌گذارند.

یادداشت

تولید در ورطه خاموشی‌ها

مهدی عرب صادق

کارشناس اقتصاد انرژی

امروز وزارت نیرو در دولت سیزدهم باید توضیح دهد که در پایان ۳ سال مدیریت خود بر صنعت برق کشور، دستاورد واقعی‌اش چه بوده است؟! امروز فرسودگی شبکه برق، انحصارگرایی وزارت نیرو در خرید و توزیع برق و از صفره افتادن تولید این کالا برای سرمایه‌گذاران نتیجه‌اش تحمیل خاموشی با نام مدیریت مصرف است! با قطعی مکرر و همه‌ساله برق صنایع، تولید کشور، ارزش افزوده، صادرات و تامین خوراک برای حلقه‌های پایین دست در خطر قرار می‌گیرد! مسئولین برق کارخانه را می‌گیرند و خانه را روشن نگه می‌دارند و در صورتی که به صورت پنهان، اهل خانه را با خاموشی کارخانه منحل تورم و بیکاری می‌کنند، هزینه تحمیل خاموشی به صنعت تحت هر عنوانی که باشد بین ۱۰ تا ۱۵ دلار خسارت برای هر کیلووات ساعت ایجاد می‌کند و این در صورتی است که هزینه تولید برق حداکثر ۱۰ سنت (حتی با شبکه پرتلفات و فرسوده کشورمان) برای هر کیلووات ساعت انرژی است. واقعا در این شرایط تحریمی صنایع و تولیدکنندگان توان راست کردن کمر خود را پس از تحمیل این خسارات و خاموشی‌های مکرر و همه‌ساله ندارند. چرا عدد واقعی نیاز مصرف را بیان نمی‌کند؟ ناترازی واقعی تولید و مصرف توان برق بیش از اعداد اعلامی وزارت نیرو است؟! تقریباً تمام ظرفیت نیروگاهی وارد شده طی چند سال اخیر مربوط به پروژه‌های در دست احداث دولت قبل و یا نیروگاه‌های خودتأمین خود صنایع بوده است که البته آن دولت نیز کوتاهی بسیار داشته است. اتکای تولید برق به سوخت‌های فسیلی باعث شده تا کشور علاوه بر محدودیت توان تولیدی و خاموشی تابستانی در زمستان هم با خاموشی‌های ناشی از سوخت و انرژی مواجه شود؛ خوب صنایع کی باید کار کنند؟ چطور تعهدات تولید خود را اجرا کنند؟ این مضاف بر کم‌فروشی برق توسط وزارت نیرو تحت شرایطی چون افت ولتاژ و یافراکنس است، که هزینه‌های گزافی به خاطر آسیب به تجهیزات برقی به مردم و در این شرایط معیشتی و اقتصادی تحمیل می‌کند.

اصلاح نظام تعرفه‌گذاری یا توسعه زیرساخت‌های انرژی‌های تجدیدپذیر، ارتقای واحدهای فرسوده و گازی و بخار به سیکل ترکیبی و صادرات برق به حاشیه رفته است. برخی سوء مدیریت‌ها، عدم پرداخت بدهی نیروگاه‌ها و عدم سرمایه‌گذاری وزارت نیرو در بخش نیروگاهی و عدم توجه به توسعه زیرساخت‌ها از عمده‌ترین دلایل خاموشی‌های در کشور است. به‌ویژه اینکه نیروگاه‌های مقیاس کوچک و تولید پراکنده با DG بارها از وزارت نیرو شکایت داشته‌اند که مطالبات انباشته و نرخ پایین خرید برق آن‌ها را به ورشکستگی کشانده و سرمایه‌گذاران بخش نیروگاهی را در تامین و وارد قطعات یدکی و اورهال مکانیکال و الکتریکال دچار چالش کرده است و با توجه به نوسانات ارزی و نسبت به سرمایه‌گذاری نرخ پانزده ساله دوم از ۳ سنت به ۱ سنت و از ۱۲ ماه سال به تولید پاره وقت می‌رسد و با چنین شرایطی، اطلاع پرداخت مطالبات طی زمان طولانی و گاهی چند سالانه زمان پرداخت، سرمایه‌گذار بخش نیروگاهی را نابود می‌کند. در یک نمونه انجمن تولیدکنندگان CHP ایران در سال گذشته به وزارت نیرو هشدار خاموشی بیش از ۲۰۰ نیروگاه خصوصی کشور را داده بودند؛ نرخ دستوری و غیرکارشناسی خرید برق و آن هم در ۶ ماه از سال پس از دوره تضمینی و ابلاب تا تاخیر هرساله باعث ورشکستگی و عدم وجود ظرفیت قابل اتکا گردیده است. با وجود چنین شرایطی نه تنها نمی‌توان انتظار ورود سرمایه‌گذاران جدید را داشت که بخش قابل توجهی از سرمایه‌گذاران نیروگاهی موجود در حال خروج از این بخش حیاتی صنعت و اقتصاد کشور است. جالب اینجاست که برخی طوری موضع‌گیری می‌کنند گویی ناترازی برق بلای آسمانی است نازل شده و اصلاح دست بشر کوتاه از مدیریت آن بوده است. نتیجه این مدیریت، تحمیل خاموشی با عنوان مدیریت مصرف است و رهاورد آن این است که کشور در سال ۱۴۰۲، با حدود ۹ درصد افت در صادرات (غیر از نفت و برق و خدمات مهندسی) مواجه شده است. در حوزه انرژی تجدیدپذیر نیز وزیر نیرو با وعده احداث ۱۰ هزار مگاوات ظرفیت تجدیدپذیر از مجلس یازدهم رای اعتماد گرفت و اکنون تنها حدود ۲ درصد از وعده وی محقق شده است، در واقع ۹۸ درصد انحراف در عمل به وعده ناشی از چیست؟ واقعا دردناک نیست

اینکه بگوییم تنها حدود یک درصد از ظرفیت عملی در سبد نیروگاهی کشور شامل انرژی پاک و تجدیدپذیر است؟ چرا مردم باید هزینه شبکه ضعیف صنعت برق را بپردازند؟ در بخش ارتقای ظرفیت واحدهای نیروگاهی موجود، به‌رغم ادعاهای مطرح شده متوسط راندمان نیروگاهی در کشور ما کمتر از ۳۴ درصد است و نه ۳۹ درصد، این به معنای ۶۶ درصد اتلاف منابع سوختی و فسیلی است و این مضاعف بر حدود ۱۸ درصد تلفات شبکه انتقال خواهد بود و مسئولین وزارت نیرو به جای توجه به توسعه و زیرساخت‌ها تلاش می‌کنند که هر سال چطور خاموشی را پنهان کنند و از آن دستاوردسازی کنند و هر ساله به جای توسعه شبکه و ظرفیت شاهد پیرشدن شبکه و تجهیزات موجود و در عوض توسعه خاموشی هستیم.